

Date: 19th September-2025

“YANGI O‘ZBEKISTONDA TA’LIM TURLARI BO‘YICHA ISLOHOTLAR VA
YANGICHA YONDASHUV”

Allayev Bunyod Qo‘chqorovich

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Yangi O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan ta’lim islohotlari — maktabgacha ta’lim, umumta’lim, kasb-hunar (TVET), oliy ta’lim, inklyuziv ta’lim va raqamlashtirish kabi asosiy ta’lim turlariga oid yangicha yondashuvlar va ularning amaliy natijalari tahlil qilinadi. Maqolada so‘nggi hukumat hujjatlari, xalqaro dasturlar va amaliy tajribalar asosida islohotlarning maqsadlari, amalga oshirish mexanizmlari, erishilgan yutuqlar va mavjud muammolar ko‘rib chiqiladi hamda kelgusiga oid tavsiyalar ishlab chiqiladi. Maqola siyosatsozlar, ta’lim boshqaruvchilari va pedagoglarga mo‘ljallangan.

Kalit so‘zlar: Ta’lim islohotlari, maktabgacha ta’lim, umumta’lim, kasb-hunar ta’limi (TVET), oliy ta’lim, inklyuziv ta’lim, raqamlashtirish, davlat siyosati, Yangi O‘zbekiston.

Kirish: islohotlarning konteksti va maqsadi

2017–yildan boshlab O‘zbekiston yangi bosqichda keng miqyosli iqtisodiy-ijtimoiy islohotlarni amalga oshirishga kirishdi. Ta’lim sohasidagi islohotlar mamlakatning inson kapitalini mustahkamlash, mehnat bozoriga mos kadrlar tayyorlash va raqamli iqtisodiyotga o‘tishni tezlashtirish maqsadlarini ko‘zlaydi. Ushbu chora-tadbirlar hukumatning strategik hujjatlari, prezident farmonlari va xalqaro hamkorlik dasturlari orqali bosqichma-bosqich joriy etilmoqda.

Ta’lim turlari bo‘yicha asosiy yo‘nalishlar va yangicha yondashuvlar

1. Maktabgacha ta’lim (preschool) — qamrovni kengaytirish va sifatni oshirish

Maqsad: bolalarni maktabga tayyorlash darajasini oshirish, erta rivojlanish va pedagogik yordam tizimini kuchaytirish.

Yondashuvlar: mintaqaviy pedagogik markazlar, o‘qituvchilarni qayta tayyorlash, mahalliy hamjamiyatni jalb etish va xususiy sektor bilan sheriklik. UNICEF va mahalliy hukumat hamkorligida hududiy pedagogik ustaxonalarining (Regional Centers of Pedagogical Excellence) tashkil etilishi maktabgacha ta’lim sifatini oshirishga yo‘naltirilgan jarayonlarni qo‘llab-quvvatlamoda.

2. Umumta’lim (maktab ta’limi) — yangi pedagogika, inklyuzivlik va kompetensiya-yo‘naltirilgan o‘quv dasturlari

Maqsad: umumta’lim sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish, ta’lim mazmunini zamon talablariga moslash.

Yangicha yondashuvlar: kompetensiyalarga asoslangan o‘quv dasturlar, inklyuziv ta’limni keng joriy etish (nogironligi yoki maxsus ta’lim ehtiyoji bo‘lgan bolalar uchun imkoniyatlar yaratish), maktablar infratuzilmasini va pedagoglarning malakasini oshirish.

Date: 19th September-2025

Inklyuziv ta'limga oid davlat qarorlari va dasturlar, shu jumladan maxsus ehtiyojli bolalarni umumta'lim muassasalarida o'qitishni rag'batlantirish bo'yicha qonuniy hujjatlar qabul qilingan.

3. Kasb-hunar ta'limi (TVET) — mehnat bozoriga moslashgan kadr tayyorlash va xalqaro standartlar

Maqsad: iqtisodiyotga kerakli malakali ishchi-kadrlarni yetishtirish, amaliy va nazariy ta'limni integratsiyalash.

Yangicha yondashuvlar: sanoat bilan integratsiyalashgan dual ta'lim modellari, xalqaro o'quv dasturlarini joriy etish, kasb-hunar ta'limi tizimini modernizatsiyalash bo'yicha prezident farmonlari va qarorlar (masalan, professional ta'limda malakali kadrlar tayyorlashni takomillashtirishga oid hujjatlar). 2024–2025 yillarda amaliy va xalqaro ta'lim dasturlarini tatbiq etish bo'yicha qator chora-tadbirlar qabul qilingan.

4. Oliy ta'lim — akademik erkinlik, xalqaro hamkorlik va sifatni oshirish

Yo'nalish: universitetlar va oliy ta'lim muassasalarida sifat kafolati, xalqaro akkreditatsiya, ilmiy faoliyatni rag'batlantirish va xorijiy talabalar bilan ishlash. So'nggi yillarda oliy ta'limning ochiqligi va xalqaro aloqa kengaydi: xorijiy talabalar-sonining oshishi va xalqaro dasturlarning joriy etilishi kuzatilmoqda.

Bu esa ta'lim muassasalarining xalqaro maydonda raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda. Statistik va amaliy natijalar ta'lim sohasidagi modernizatsiyaning ijobiy ta'sirini ko'rsatmoqda (masalan, 2017-2024 davrida universitetlardagi xorijiy talabalar sonining sezilarli o'sishi haqida ma'lumotlar mavjud).

5. Inklyuziv ta'lim — maxsus ehtiyojli bolalar uchun xizmatlar va qo'llab-quvvatlash

Ishlar: maxsus pedagoglar tayyorlash, moslashtirilgan o'quv rejasi, maktab infratuzilmasini integratsiyalash va ota-ona hamkorligini kuchaytirish. Prezident qarorlari va hukumat dasturlari inklyuziv ta'limni kengaytirish va maxsus xizmatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan.

6. Raqamlashtirish va elektron xizmatlar — ta'lim boshqaruvi va ta'lim jarayonida avtomatlashtirish

Yo'nalish: elektron jurnal va kundaliklar, masofaviy ta'lim platformalari, davlat xizmatlarini raqamlashtirish, talaba va o'qituvchilar uchun onlayn resurslar. Raqamli tizimlar orqali ma'lumotlarni boshqarish, imtihonlarni o'tkazish va talabalar qabulini soddalashtirish yo'lga qo'yilmoqda. Shuningdek, xususiy va davlat maktablariga iqtisodiy rag'batlar va qo'llab-quvvatlash mexanizmlari joriy etilmoqda.

7. Xususiy sektor va davlat-xususiy sheriklik (PPP)

Yo'nalish: xususiy maktablar va oliy ta'lim muassasalarini qo'llab-quvvatlash, ularni sifatni oshirishga jalb qilish uchun soliq va moliyaviy imtiyozlar berish, hamda davlat bilan shartnomalar asosida xizmatlarni tashkil etish. Bu mexanizmlar ta'lim tizimini kengaytirish va sifatni oshirish maqsadida qo'llanilmoqda.

Amaliy natijalar va raqamlar (tanlangan misollar)

Date: 19th September-2025

Oliy ta'lim muassasalarida xorijiy talabalar sonining oshishi 2017–2024 davrida sezildi; bir qator manbalarda 2024 yilda xorijiy talabalar sonining ko'paygani qayd etilgan. Bu — oliy ta'lim sohasidagi xalqaro integratsiya va universitetlar faoliyatiga bo'lgan qiziqish belgisi.

Inklyuziv ta'lim joriy etilishi natijasida bir nechta maktablar maxsus ehtiyojli talabalarni qabul qila boshladi va hukumatning tegishli qarorlari bu yo'nalishni rag'batlantirdi.

TVET sohasida xalqaro dasturlar va ish beruvchilar bilan yaqin hamkorlikni kuchaytirish, dual ta'limni rivojlantirishga qaratilgan farmonlar va chora-tadbirlar qabul qilindi.

Mavjud muammolar va xatarlar

1. Sifat va kadrlar yetishmasligi — ayrim hududlarda yuqori malakali o'qituvchilar va praktik mashg'ulotlar maydonchalari yetishmovchiligi saqlanmoqda.

2. Hududlararo tafovutlar — shaharlarda va qishloqlarda ta'lim infratuzilmasi va xizmatlar darajasida katta tafovut bor.

3. Moliyalashtirish — keng qamrovli islohotlar barqaror va yetarli moliyalashtirishni talab qiladi; byudjetdan tashqari, PPP mexanizmlari hamda xalqaro donor yordamini samarali jalb etish zarur.

4. Monitoring va baholash mexanizmlari — islohotlar natijalarini aniq baholash uchun standartlashtirilgan indikatorlar va mustaqil monitoring kerak.

5. Tez o'zgaruvchan mehnat bozori talablariga moslashuv — iqtisodiy o'zgarishlar tezligi ta'lim mazmunini ham tez yangilashni talab qiladi.

Tavsiyalar (amaliy va siyosiy)

Hududiy tenglikni ta'minlash: qishloq va viloyat maktablariga infratuzilma investitsiyalarini oshirish, masofaviy ta'lim va mobil o'qituvchilar dasturlarini kengaytirish.

O'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash: yillik professional rivojlanish, malaka oshirish va motivatsiya tizimlarini takomillashtirish.

TVET va ish beruvchilar integratsiyasi: sanoat bilan hamkorlikda o'quv dasturlarini ishlab chiqish, stajirovkalar va dual ta'limni kengaytirish.

Sifatni baholash tizimi: mustaqil milliy baholash agentligini kuchaytirish, xalqaro akkreditatsiyaga oid tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash.

Raqamlashtirishni kengaytirish: elektron ta'lim platformalari, pedagogik resurslar va ma'lumotlarni boshqarish tizimlarini yagona markazda integratsiyalash.

Inklyuzivlikni mustahkamlash: pedagogik yordam xizmatlari, ijtimoiy himoya va ota-ona hamkorligini mustahkamlovchi dasturlar.

Xulosa

Yangi O'zbekistonda ta'lim islohotlari turli ta'lim bosqichlarini: maktabgacha, umumta'lim, kasb-hunar va oliy ta'limni qamrab olib, ularni zamonaviy, xalqaro standartlarga moslashtirishga qaratilgan. Hukumatning farmonlari va xalqaro hamkorlik

Date: 19th September-2025

dasturlari (masalan, TVETdagi xalqaro dasturlar, inklyuziv ta'limni kengaytirish tashabbuslari va pedagogik markazlar) islohotlarni amalga oshirishni tezlashtirmoqda. Shu bilan birga, hududlararo tenglik, sifat va barqaror moliyalashtirish kabi muammolar hal etilishini talab qiladi. Agar ushbu tavsiyalar tizimli ravishda joriy etilsa, O'zbekiston ta'lim tizimi keyingi yillarda sifatli o'zgarishlarga erishishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. UP-158 "On measures for the further improvement of the system for training qualified personnel and the implementation of international educational programs in vocational education" (16.10.2024).
2. Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan No. PQ-4860 "On measures for the further improvement of the system of education and upbringing of children with special educational needs" (13.10.2020) — hujjat va ijrosi bo'yicha materiallar.
3. UNICEF. "Advancing quality education reform in Uzbekistan through the establishment of new Regional Centers of Pedagogical Excellence for preschool teachers." (27 May 2025).
4. Analysis of the results of higher education reforms in Uzbekistan (2017–2024) — uzdaily maqolasi (Jun 7, 2025) — oliy ta'lim va xorijiy talabalar soni hamda raqamli xizmatlar misollari.
5. The Diplomat. "Uzbekistan's Educational Challenge: Scaling up for a booming population." (Apr 15, 2024) — xususiy maktablar, davlat-yig'im va siyosat xulosalari.
6. European Training Foundation (ETF) va boshqa xalqaro tashkilotlarning TVET va kasb-hunar ta'limi haqida tahlillari (ETF report va hisobotlar).
7. Prezident.uz rasmiy portali — 2017–2025 davridagi ta'lim islohotlari va hukumat yig'ilishlari materiallari.

